

at Regjeringen ved indirekte Foranstaltninger søgte at fremme frivillige Overtømmelser om Fæstegodssets Overtømmelse til Selveieendom, og maatte tillige udtalte, at det, forsaavidt det efter Forløbet af en vis Nærrelse maatte findes fornødent, vilde blive taget under nærmere Overveielse, om og hvorvidt der maatte være at træffe yderligere Foranstaltninger til Reformens Fremme.

I de følgende Aar har Lovgivningen gaaet en forskjellig Vej overfor det Gods, der var i Statens Eie eller under dets særlige Bærgemaal, og overfor det, der tilhørte Private. Ved Loven af 8de April 1851 indførtes saaledes Selveieendom paa det Staten tilhørende, under Domænebestyrelsen henlagte Bøndergods, hvad enten det var bortfæstet eller bortleiet til Gaardmænd eller Husmænd, idet ethvert Fæstested tilbødes Fæsteren eller hans Arvinger for en Pris, der vilde svare til den Fæsteafgift, hvortil det, hvis det var fæsteledigt, skjønedes efter Billighed at ville blive givet i nyt Fæste. Ved Lov af 3die Marts 1852 indførtes ligeledes Selveieendom paa det Bøndergods, der tilhørte Sorø Akademi, Kjøbenhavns Universitet og Kommunitet, saavel Gaarde som Huse, efter de samme Regler som for Domænegodsset. Ved Lov af 31te Marts s. A. overdroges Kolonistederne paa Alheden og Mandbøl Hede til deres Fæstere som Selveieendom for 300 Kr. for hver Tønde Hartkorn, og ved Lov af 24de April 1860 afhændedes til Arvesætte det Bøndergods, der tilhørte endel navngivne offentlige Stiftelser, Seminariefonden, Kirker, som ikke vare i privat Eie, og det Gods, der var henlagt til offentlige Embeder, til en Pris, der svarede til den Værdi, en saadan Fæsteeieendom med de paahvilende Byrder og Afgifter maatte anses at have i Handel og Wandel, og med Bemyndigelse for Ministeren til at nedsætte Kjøbesummen for Fæsterens Livsarvinger eller Svigerbørn, dog ikke med over en Femtedel.

Efter „Statistiske Meddelelser“ 3die Bd.

S. 3 og Rigsdagstid. 1868—69 Till. B., Sp. 793 afhændedes ifølge Loven af 1851 1 050 Gaarde med 5 425 Tdr. Hartkorn og ifølge Loven af 1852 345 Gaarde med 2 235 Tdr. Hartkorn, medens Loven af 1860 omfattede omtrent 3 600 Tdr. Hartkorn.

At det private Bøndergods har Lovgivningen derimod ikke hidtil villet fremtvinge nogen Afhændelse af Eieren. Den har ladet sig nøie med, ved Siden af en større Sikring af Brugerens Rettigheder imod ubillig Vilkaarlighed, at opmuntre til Afhændelse dels ved, som alt omtalt, at fjerne Hindringer derfor (Frdn. af 13de Mai 1769, jfr. Lov af 12te April 1851 § 1 og af 21de Juni 1854), dels ved at indrømme de Godseiere, der afhændede deres Bøndergods, forskjellige Fordele, saaledes ved Lov af 4de Juli 1850 Begunstigelser med Hensyn til Brugen af stemplet Papir m. v., ved Lov af 21de Juni 1854 en Præmie af 12 pCt. af Kjøbesummen til fri Eiendom for Besidderne af Lehn, Stamhuse og Fideikommisser men i Særdeleshed ved Lov af 19de Februar 1861 en Præmie af „den tiende Gaard“, der ved Lov af 9de Marts 1872 udvidedes til en Tiendedel af det afhændede Hartkorn, medens den paa den anden Side bortfaldt for det øvrige Gods, naar Eieren ikke godtgjorde inden 1ste Januar 1880 at have afhændet efter den nævnte Lov mindst 18 pCt. af Fæstegodssets Hartkorn og fremdeles i hvert senere Tjemaar andre 18 pCt. eller dog for et saadant Beløbs Vedkommende at have forelagt Fæsterne Salgstilbud, hvis Priser ikke oversteg Gjennemsnittet af hvad der ved saadanne Afhændelser var givet der paa Egnen eller under ligeartede Forhold. Man vilde altsaa hindre en Standsning af Afhændelserne ved at lade den drage Tabet af Præmien efter sig.

Som Følge af disse Foranstaltninger er en stor Del af Fæstegodsset, saavel det offentlige som private, da ogsaa efterhaanden overgaaet til Selveie eller Arvesætte, som det ses af følgende Liste over det tilbageværende Fæstegods: